

451581

Imprimat la

2 = SEP. 1925

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VI

Nr. 30

26

IULIE

1925

În acest număr: *Pilda dela Belgrad* de Octavian Goga ; *Rugă*, poezie de Zaharia Stancu ; *Naționalismul în politica economică* de Mihail Manoilescu ; *Situația politică a partidului național* de A. Corteanu ; *Reflexii estivale* de V. Russu-Șirianu ; *Examenele de bacalaureat* de P. Nemoianu ; *Un om fără inimă* de V. Nicoară ; *Politica Italiei* de I. Paleologu ; *Săptămâna politică* : *Sfârșitul rezistenței croate* ; *Brașoave regionaliste* de Ion Balint ; *Gazeta rimată* : *Racul, broasca și știuca* de Anton Pan-Fiul ; *Insemnări* : *O fuziune ciudată* ; *Expoziția românească din Paris* ; *Complicii* ; *O comună românească din Banat* ; *Gura mincinosului* ; *Cărți noi* ; etc. etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : PIATA CUZA VODĂ No. 16

Un exemplar 10 Lei

© BCUCIuj

Țara Noastră

Pilda dela Belgrad

Evenimentele politice recente din Iugoslavia sunt nu numai de-o însemnătate covârșitoare pentru consolidarea interioară a regatului vecin, dar rămân pline de învățăminte și de sugestii pe seama tuturor statelor succesoare ale conglomeratului austro-ungar.

Bătrânul om politic dl. Nicolae Pasici apare din nou ca salvatorul situației și ca spiritul cel mai înțelegător al trebuințelor specifice din țara lui. Acordul realizat deunăzi cu partidul croat nu e numai o acțiune de partid, ci și un mijloc de a normaliza viața destul de sbruciumată a slavilor dela sud, primejduită în timpul din urmă prin tensiunea raporturilor sârbo-croate.

Sunt cunoscute îndeajuns peripețiile acestui antagonism, și e util să ni le reamintim pentru indicațiile ce putem trage din ele. Intre Belgrad și Zagreb, se știe, o palpitantă legătură sufletească n'a fost niciodată. Ideia slavă, care unea cele două centre, era prea abstractă ca să poată răscoli fibrele adânci ale celor două popoare deosebite unul de altul. Croații, prin istoria lor, prin structura socială, prin viața religioasă și prin legăturile de veacuri cu occidentul au fost în tot timpul mai mult ademeniți de concepția unei autonomii politice decât de înglobarea pur și simplu în regatul sârb. De-aceea, din primele momente când prăvălirea austro-maghiară a făcut să triumfe principiul impulsurilor de rasă, tendințele de particularism croat au luat o formă concretă și-au neliniștit cercurile politice dela Belgrad. O agitație vie s'a pornit, cu ținte imprecise, dar cu conștiința diferențierii sufletești categorice a celor două popoare. Ștefan Radici, cunoscutul leader croat, a aruncat lozinca regionalismului și a dus o luptă îndârjită de protestare împotriva tuturor străduințelor de unificare care veneau din

capitala Karagheorghevicilor. Mulțimea dintre Sava și Drava s'a atașat cu o adevărată frenezie acestui curent, care a biruit pe toată linia. În mai multe rânduri alegerile parlamentare au consacrat credințele lui Radici prin șgomotoase unanimități. Șeful autonomiștilor croați a pribegit în străinătate, a înaugurat pasivitatea față de Scupcina sârbească, și a împins dușmănia până la o ruptură de dinastie și până la o alianță cu Sovietele. Se părea, acum câteva luni, că însăși unitatea statului vecin, răscumpărată cu atâtea jertfe, e în pericol, și că supremația politică a poporului sârb va trebui să se schimbe cu un trialism sârbo-croato-sloven, care ar fi fost platforma unor frecări permanente între cele trei provincii. La Belgrad s'a resimțit ecoul acestor tulburări, și s'au găsit bărbați politici de marcă, care au aderat la ideea unei înțelegeri cu Radici, sacrificând veleitățile de conducere dela Belgrad. În acest moment de grea cumpănă a intervenit mâna tare a actualului președinte de Consiliu. Șeful partidului radical, înarmat pe lângă experiența unei vieți și cu acea îndrăzneală care l-a povățuit deatâtea ori la răspântii hotărâtoare, și-a dat seama că a menaja și pe mai departe aceste tendințe centrifugale înseamnă a sdruncina unitatea iugoslavă și a reduce la o stare de mozaic regatul înjghebat pe urma războiului. Pasici a fost intratabil, deci, în această chestiune, nescotind toate îndrumările din afară și ori-ce impresiorabilitate din jurul lui. După alegeri a trimis la închisoare pe agitatorul din Zagreb, și făcând apel la forța armată a dovedit croaților că principiile unificării de stat e gata să le realizeze, dacă trebuie, și cu mâna pe sabie. Mulți s'au îndoit de rezultatul acestei acțiuni îndrăznețe, moșneagul conspirator însă cunoștea perfect psihologia adversarilor. Câteva luni de voință neștrămutată au fost deajuns, și partidul croat a pus la o parte protestarea inițială. Parlamentarii s'au întors la Cameră, tratativele de împăciuire au început cu consimțământul celui închis, și deunăzi s'a semnat acordul, înlăturându-se orice pretenție de autonomie, recunoscându-se necesitatea firească a rezolvirii unor probleme de ordin local, rămânând însă și pe mai departe, cum era normal, la Belgrad centrul de greutate al monarhiei vecine.

Pasici, care a girat cu influența personalității sale rolul Sârbiei în război, dev ne astfel a doua oară autorul unității politice din țara lui.

E incontestabil interesant pentru noi această luptă. Nu fiindcă și-aici s'ar găsi aceleași criterii de deosebire între provinciile unite ca peste graniță, ci fiindcă acest cântec al regionalismului politic s'a cântat și în Ardeal și în Basarabia de destui politicieni de duzină. Fără a fi de talia lui Radici, fără îndrăzneală și fără pic de talent, ei au căutat totuși să tulbure apa în cei din urmă șase ani. Răsunetul lor acasă a fost din ce în ce mai slab, dar ajutați de-o presă care e colaboratoarea distrucțiunii la noi în țară, au isbutit pe ici pe colo să miște pe cei slabi și pe cei nepricepuți. Se părea, nu demult, că avem a face cu impresii care vin direct dela Zagreb, și că Radici e pe cale să creeze școală în rândurile celebrităților provinciale ale partidului național. Totdeauna am afirmat cu tărie caracterul inofensiv și efemer al unor asemenea manifestații, cerând deodată cu remedierea trebuințelor regio-

nale de ordin diferit, distrugerea regionalismului ca doctrină politică. Am preconizat de ani de zile o atitudine clară față de toți agitatorii inoportuni, și-am spus, de multe ori, că orice ezitare sau slăbiciune a centrului nu poate decât să încurce lucrurile prelungind fără nici un rost svârcolirile unor mici aventurieri.

Pilda dela Belgrad vine acum cu învățăturile ei să ne întărească în convingerea ce-am avut totdeauna, că pentru a scăpa de multe complicații mărunte, o voință tare și-o mână strânsă pumn vor prețui veșnic mai mult decât un braț care tremură, și decât orice dulcegării sentimentale.

OCTAVIAN GOGA

RUGĂ

Dintre atâția câini cari mă latră
Când trec pe ulițe cântând din frunză,
Pe cel mai prăpădit, pe cel mai slab,
Indeamnă-l să se apropie de mine,
Să nu se teamă că-l lovesc cu bâta,
Și leagă-mi-l de suflet, Doamne, cum
De urme mi-ai legat o umbră neagră.
Aș vrea să-l am prieten, fără grai,
Să nu mă mintă și să nu mă certe,
Să nu-mi dea sfaturi grele de dojană,
Ci doar să 'ngăduie ca mâna mea
De dorul altei mâni când s'o aprinde
Să 'ntârzie pe fruntea lui. Și-atunci
Cu ochi rotunzi și buni să mă privească
Adânc în ochii oboseiți, apoi
Să-și plece capul, și să se lpească
De mine cu 'nțelegere de înger.

ZAHARIA STANCU

Naționalismul în politica economică

— Cum nu s'a înțeles —

II.

Am văzut, că a doua zi după reforma agrară problema naționalismului economic era *problema orașelor*.

Au înțeles această problemă cârmuitorii actuali, cari diriguiesc viața economică a țării de aproape patru ani de zile? *Noi credem hotărât că nu*. Pentru ca să fim drepecți, trebuie să recunoaștem, că nu le-a lipsit *preocuparea* naționalistă; le-a lipsit *concepția*, și le-au fost insuficiente și rău alese *mijloacele*.

În adevăr, să vedem pe rând care erau și care sunt razimele românismului în orașele noastre. În vechiul Regat erau marii proprietari rurali, meseriașii și micii comercianți, o parte din lumea industrială, și — last not least — funcționăria de toate categoriile. În țările alipite, razimul *aproape unic* rămâne funcționăria românească, și, într-o foarte mică măsură, meseriașii, muncitorii (cei mai săraci dintre muncitori) și acum în vremea din urmă funcționarii câtorva bănci și întreprinderi românești.

S'a preocupat oare, cârmuirea, de fiecare din aceste categorii și în ce fel?

Începem cu marii proprietari din vechiul Regat. Ei au fost complet sacrificați. Că nu se putea să nu fie expropriați, este drept. Dar se putea cel puțin, ca printr'o despăgubire dreaptă să nu fie scoși din rândul elementelor economice puternice și active. Dacă *capitalul românesc* pe care îl reprezenta marea proprietate rurală ar fi fost, — cel puțin pe jumătate! — recuperat printr'o contribuție mai serioasă a țărănimii și pus în mâinile foștilor proprietari, ce influență n'ar fi avut acești *capitaliști — toți români* — în viața economică a orașelor! Ei ar fi intrat pretutindeni în industrii și în comerț, și ar fi strămutat greutatea lor socială dela țară la orașe, această greutate rămânând să cântărească mai departe tot în balanța românismului, și tocmai acolo unde e mai mare nevoia unui aport românesc.

În loc de aceasta, noi am dat foștilor mari proprietari o rentă de mizerie, din care nici nu pot măcar să se întrețină, dar încă să

mai aibă și vre-o preponderență economică în orașe, — în care ei și fiii lor au ajuns acum funcționari ai băncilor și întreprinderilor cosmopolite !

S'ar putea totuși obiecta, că o rentă de stat, oricât de mare, nu constituie propriu zis un capital mobilier ușor de transformat și de investit în întreprinderi, și că greutatea acestei rente ar fi fost prea mare pentru umerii statului. La prima obiecțiune, care e exactă, se poate răspunde, că chiar atunci când ar fi fost pe piața românească o abundență prea mare de rentă, urmată de o depreciere corespunzătoare, foștii proprietari cari ar fi avut spiritul întreprinderii ar fi putut recupera cel puțin o fracție importantă prin capitalul-rentă în capital lichid, și că la această operație de scurgere și de plasare a rentei ar fi putut ajuta eventual chiar și cererea de rentă din partea străinătății.

La o a doua obiecțiune, răspunsul este, că de fapt nu statul, ci țărănimea ar fi suportat cuponul rentei : așa cum este drept și legitim.

S'ar fi făcut pe această cale o transfuziune de valori — de capital — dela țară spre orașe, și această transfuziune n'ar fi fost decât tributul firesc pe care țărănimea liberată din punct de vedere economic și social l-ar fi plătit orașelor, pentru ca ele să-și păstreze sau să-și obțină liberarea lor din punct de vedere național.

În loc de aceasta, am surpat cu totul *temeiul dominației economice a românilor în orașele vechiului Regat* și am scos din circulație — ridicându-le orice greutate socială — atâtea elemente pregătite pentru roluri superioare economice și sociale.

Purtați de un resentiment social față de marea proprietate, nu ne-am dat seamă, că distrugând și umilind pe marii proprietari distrugem și umilim prestigiul românismului în orașe.

* * *

Ce am făcut, apoi, pentru funcționarii de toate felurile, începând cu militarii și sfârșind cu preoții ?

Înainte de orice, trebuie să accentuăm importanța, cu totul extraordinară, pe care funcționăria a avut-o din punct de vedere național în vechea Românie, și pe care e menită să o aibă de acum înainte în România întregită.

În România veche, oamenii de cultură au fost într-o imensă măsură produși și întreținuți de mediul „pseudoburghez“, de acel ansamblu format de profesorii, militarii, preoții, și în sfârșit de funcționarii de tot felul, cari trăiau în preajma bugetului statului.

Nicăeri nu a fost mai vie conștiința națională decât în acest mediu ; nicăeri n'au găsit o primire mai bună decât aici năzuințele naționale și acei cari le reprezentau. (Ce este mai caracteristic, decât faptul că toți ardelenii propăvăduitori ai ideii naționale erau adăpostii tot în cutele bugetului, care își împlinea și datoria mai largă de a susține câteodată în mod direct școlile din Ardeal?)

Bugetul era destul de mare pentru a asigura o viață omenească și demnă tuturor acestor elemente care serveau statul și ideea națională.

Și aceste elemente sunt aceleași, care în zilele lui 1914 și în cele care au urmat au împins mai mult, ca luminători conștiinți, țara întreagă spre războiul de eliberare.

În noua Românie aceleași elemente: profesorii, magistrații, mili-tarii, etc. sunt cele dintâiu elemente de propagandă și de cimentare a unității.

Oricare ar fi participația elementelor minoritare la funcțiile statului, slujbele și demnitățile statului rămân înainte de orice adăpostul elementelor românești, și proporția de români este și trebuie să fie în ele covârșitoare, cum este de altfel proporția în țară a populației românești însăși. Nici un domeniu nu este mai la îndemâna acțiunii directe a statului decât compunerea aparatului funcționăresc.

Dacă elementul românesc este și va rămâne, deci, totdeauna cu totul predominant în funcțiile statului, nu este oare o datorie națională — cea dintâiu datorie *națională* — a asigura funcționarilor o viață independentă și demnă?

Or, de patru ani încoace mergem în această privință din rău în mai rău. Salariile se măresc extrem de puțin, iar viața se scumpește vertiginos. Salariile *reale* — cum am arătat cu alte prilejuri — variază între 16% și 65% din salariile *reale* dinainte de războiu.

Funcționarii sunt condamnați la mizerie, și aceasta pe când li-se cere ca — mai ales în contact cu minoritățile naționale, mândre și bogate, — să-și păstreze sus prestigiul lor, care se confundă cu acel al statului. Generalul român, înaltul magistrat, profesorul universitar nu pot să-și plătească viața celui mai modest funcționarș dela o întreprindere industrială minoritară.

Este aceasta politică de naționalism economic?

Din punct de vedere național nu ar fi fost de preferat să facem orice sacrificii — chiar acceptarea unor colaborări mai oneroase cu strălătatea — numai pentru a mări veniturile statului, așa încât statul să-și poată împlini cea dintâiu datorie națională, aceea de a întreține în chip demn pe servitorii lui, reprezentanți ai ideii de stat românesc și în acelaș timp aproape în totalitate reprezentanți ai românismului însuși? Și atunci când se neglijează în acest mod *partea cea mai românească a orașelor noastre*, nu este oare actuala politică bugetară o politică fațăș antinațională?

La acest lucru trebuia să se gândească în mod constant conducătorul finanțelor noastre. Dacă salariul unui funcționar nu mai este de ajuns pentru a întreține o familie și pentru a da o educație și o pregătire culturală copiilor de funcționari români, care trebuie să fie una din marile nădejdi ale românismului în orașe, atunci pe cine ne vom răzîma mâine?

Bănuim, că actualii conducători își pun toate speranțele în burghezia bancară și industrială, pe care cearcă să o înfiripeze cu concursul statului. Politica de întărire cu orice preț a burgheziei bancare, despre care ne vom ocupa mai în urmă, chiar dacă ar fi bine condusă, totuși nu poate da roade imediate. Și, în așteptarea lor, în

orașele noastre se accentuează tot mai mult contrastul între o plutocrație cosmopolită atctputernică și o funcționărie românească săracă și umilită.

* * *

Rămâne să vedem, ce au devenit în această vreme celelalte elemente românești dela orașe: micii comercianți și meseriași, și dacă a existat vre-o politică națională de stat în privința lor.

Și aici rezultatele sunt extrem de triste, meseriașul și micul comerciant român n'au avut prilejul să observe, în țările alipite, că au intrat sub un regim românesc, și nici în vechiul Regat că finanța românească a luat o dezvoltare.

În toate țările din lume, în cece privește clasele mijlocii se face o politică conștientă de stat, cu bine definite scopuri sociale. La noi, scopul social dublându-se de un scop național, o asemenea politică ar fi și mai necesară.

De ce este nevoie de o politică sistematică din partea statului? Pentru bunul motiv, că dezvoltarea capitalismului național, oricât de repede ar fi, nu se resimte în chip fericit asupra dezvoltării acestor clase.

Fără a crede, — cum credea Marx și cum realitățile au dezmințit — că micile întreprinderi merg spre o distrugere sigură, ca urmare fatală a progresului acaparator al întreprinderilor mari, este totuș cel puțin exact, că capitalismul își face drumul său cu indiferență de clasele mijlocii și fără a le antrena în progresele sale. Faptul acesta e cu atât mai adevărat, dacă îl considerăm sub raportul național. *Intinderea mării finanțe românești nu are nici o înrâurire binefăcătoare asupra soartei claselor mijlocii românești: meseriașii și mici comercianții.*

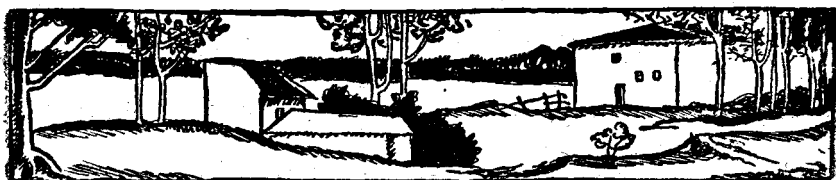
Cu atât mai mare ar fi rolul politiceii de stat, și cu atât mai necesară acțiunea sa. Din nenorocire, în acest domeniu n'am văzut *nimic*. Învățământul tehnic elementar, care ar trebui să pregătească elementele românești, este din vitregia ministerului de Finanțe cu totul neglijat.

În acelaș timp, creditul pe care se clădește avântul oricăror întreprinderi mari sau mici este inexistent pentru micile întreprinderi. Insuși *Creditul Industrial*, care după propunerea unora din noi și-a creiat fonduri speciale pentru acest scop, nu a început decât tardiv și cu timiditate o acțiune în acest sens. Toată atenția și toate eforturile guvernului de azi s'au îndreptat spre întărirea băncilor și acapararea marilor întreprinderi.

Era, aceasta, singura acțiune de naționalism economic pe care o cerea timpul? Și cel puțin, în această direcție, s'au ajuns scopurile urmărite?

lată cecece vom încerca să vedem într'un ultim articol.

MIHAIL MANOILESCU

Situația politică a partidului național

Unii din prietenii mei ardeleni m'au informat, că scrisoarea pe care am adresat-o lui Octavian Goga prin *Țara Noastră* a fost interpretată foarte defavorabil pentru mine în cercurile partidului național din Ardeal. O notiță apărută în *Patria*, mi se pare, rezuma decepția pe care au avut-o adversarii politici cari citesc *Țara Noastră*, văzând cum eu, un om cu oare care pretenții de scriitor politic, m'am scoborât până la a-mi însuși calomniile liberalilor din *Viitorul* la adresa conducătorilor partidului național.

Provocat de aceste împrejururi relau discuțiunea, tot prin *Țara Noastră*, dar nu pentru a mă disculpa, căci eu îmi simt conștiința împăcată, și nici pentru a amplifica articolele din *Viitorul*, cu care n'am nici o înrudire. Făcând eu psihologia unei acțiuni politice, ardelenii din partidul național s'au simțit jigniți, și chiar calomniați. Supărarea lor nu este de loc o dovadă, că teoria mea era falsă, dar pentru a evita susceptibilitățile personale sunt foarte dispus să fac abstracție de această teorie, să renunț de-a mai căuta începutul lucrurilor, și să stau de vorbă cu ei asupra situațiunei politice de astăzi, fără a mai pomeni de cea de ieri. Admitem dela început ipoteza, că partidul național este destul de tare în Ardeal și în Banat, pentru ca un guvern eșit dintr'o viitoare consultațiune a maselor populare, să se poată constitui cu ajutorul lui. Dar, chiar pentru ca această presupunere să intre în practică, ar trebui mai întâi, ca guvernele noastre să se constituie numai în urma unei prealabile consultațiuni a maselor populare, prin sufragiul universal. Condițiunea aceasta nu se respectă însă în România de cât în mod cu totul relativ. Cauzele pentru care nu se respectă, și apocierea dacă bine sau rău se face că nu se respectă, nu intră în cadrul acestui articol. Destul este, că partidul național nu poate astăzi invoca situația lui electorală din Ardeal și Banat pentru a revendica dreptul la conducerea țării.

Dar, să presupunem că pentru Ardeal toată lumea ar cădea de acord să se facă asemenea alegeri, fără amestecul partidelor și guvernelor centrale. Consecința eventualei biruințe locale a partidului național ar fi, că acest partid pentru o lungă perioadă de vreme ar lua parte la

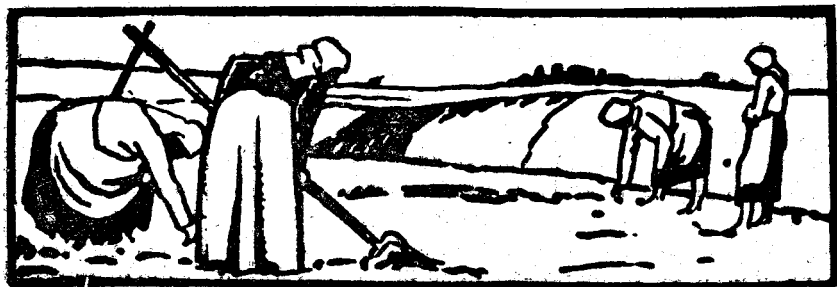
compunerea tuturor guvernelor. Primejdia n'ar fi de cât pentru unitatea partidului, căci guvernarea continuă l-ar uza și l-ar împrăștia. Intrebarea este, dacă mai este însă, posibilă acum această biruință a partidului național?

Eu însumi am scris mai de mult, că unica soluție a existenței unui singur partid peste Munți, ar fi fost asocierea lui continuă la guvern, dar nu pentru valoarea lui politică, ci ca un omagiu adus unirei, și ca un mijloc de a asimila politicește Ardealul și Banatul, fără sbucium și fără amărăciune contra „regățenilor“. Astăzi, așa cum au ajuns lucrurile, soluția mea este impracticabilă, și partidul național, vrând nevrând, trebuie să se supue legii comune după care se fac și se desfac guvernele românești. Și vina este numai a sa.

Pentru a-și asigura pozițiunea lui în Ardeal și Banat, partidul național trebuia să ia contact cu guvernele eventuale dela București. Făcând oarecare concesioni, nu ar fi existat guvern, care să nu primească acest sprijin. În loc să urmeze această cale, partidul național a vrut să lucreze pe cont propriu, să-și dea înfățișarea de partid „regnicolar“ și să ridice la cârmă, sub scutul său, formațiuni politice din vechiul Regat destinate peirei, sau în orice caz, opoziției eterne. Astăzi, dacă partidul național este interesant ca o expresiune istorică a Ardealului, el nu mai este de loc interesant ca galvanizator al celor trei fracțiuni din vechiul Regat, cu care a fuzionat, și cu atât mai puțin, ca trambulină politică a partidului țărănist cu care s'a asociat.

Triumful lui ar însemna, într'adevăr, o revoluțiune politică în România; dar această revoluțiune, însemnând victoria unei puteri centrifuge asupra puterii centrale, ar putea însemna și începutul disoluției statului, desigur sdrobind nu numai partidul național, dar și pe celelalte partide politice din care se alcătuește puterea națională și burgheză în România.

A. CORTEANU

Reflexii estivale ·

N'avem aci pretenția de a da copia fidelă și pompoasă a unor fișe de laborator.

De-altfel, cu tot respectul pe care-l acordăm acestor științifice analize de vivisecție socială, ele nu ne prea atrag și le lăsăm cu modestia cuvenită savanților în drept. Dar credem, pe seama noastră, că se pot face totuș cu scalpelul celui mai umil empirism oarecare operații în mușchii fânărului nostru organism social, operații care pot fi câteodată utile pentru lămurirea unor fenomene ce se perindă agale sau trec în pas alergător prin fața tuturor privirilor doritoare să urmărească evoluarea unui patrimoniu comun.

* * *

Vara, când apele repezi ale manifestărilor noastre sociale se înămolesc brusc și de comun acord în lacul molcom al vacanței generale, omul care vrea să judece rostul aspectelor ce i-au trecut prin fați cu succesiuni cinematografice găsește cel mai potrivit prilej. Diferitele evenimente ale vieții publice se așează atunci, docil, într-o convenabilă perspectivă, care îngăduie reflexii eliberate de contagiunea momentului.

Anul politic și social, care s'a scurs cu finaluri neobișnuit de precipitate în lătăreața stagnare a acestei somnolențe estivale, p'înă de grele și tulburi pregătiri, a fost unul din cele mai fertile în evenimente și manifestări ce trec de hotarele unor interese mediocre.

Pregătirea osebitorilor forțe politice — mai mult sau mai puțin forțe — pentru asaltul ispititor al unui sfârșit de legislație, ne-a dat un obscur presentiment colectiv, că suntem la o răspântie la care trebuie să facem un pas *definitiv* pentru a ne dura o temeinică chezășie de viață. În noile noastre condiții etnice și geografice, vom potrivi mersul nostru în armonie cu ritmul complicat și dificil al transformărilor

universale, al căror beton armat se prepară azi din apele sufletești și nisipul conștiințelor atâtor popoare, aceste două importante elemente, care mai cu seamă au dat fierberilor politice și rezultatelor sociale un caracter special.

* * *

De-aceea, mai mult ca ori când, observațiile ce se pot face pe marginea faptelor devin interesante, chiar dacă au minuscule pretenții.

În privința grupărilor de forțe politice, a căror nevoie s'a simțit unanim chiar de elementele cele mai șubrede, a căror înțelegere nu merge mai departe de lungul nasului, se pot însemna unele lucruri îmbucurătoare, unele triste și altele grave.

A fost anul fuziunilor.

E îmbucurătoare, pentru orice spectator desbărat de meschinele interese, constatarea, că toate grupurile politice au recunscut necesitatea colaborării și trebuința de a îndrepta liniile lor de forțe spre o rezultantă pe care stă consolidarea sănătoasă a României noi.

E mulțumitor faptul în sine al fuziunilor realizate, care brut privite au avut cel puțin darul de a deschide unele persistențe de hermetism regional și de a îmbina diverse posibilități reprezentate de feluritele elemente, variind dela ținut la ținut.

Sunt sincer întristătoare condițiile în care s'au făcut unele fuziuni și nu s'au putut face altele. Cele care nu s'au făcut aparțin unui obișnuit domeniu negativ, și ne interesează mai puțin. Dar, condițiile în care s'au făcut altele, abia acum după ce o convenabilă distanță în timp le-a rânduit într-o prielnică perspectivă apar în justa lor non-valoare tocmai când momentul de a se dovedi folositoare în interesul general se apropie.

Dacă în timpul „sezonului“, spectacolul de tristă comedie a oamenilor cari s'au pupat după ce s'au scuipat, și vice-versa, sau boicotarea reciprocă a celui mai elementar simț de demnitate la care s'au dat frunțașii politici ai partidelor în chestie, animați de un subit elan giratoriu, dacă acest spectacol a putut distra galeria amatoare de teatru pe gratis, azi nu ștău lucrurile tot așa.

Publicul și-a reintegrat căminul, și cetățenii întorși pe la casele lor, scoși de sub contagiunea creiatoare de amuzament și de inconștiență a momentului, judecă liniștit valoarea piesei la care au asistat.

Nu vom insista asupra amănuntelor prin care trece judecata dumneavoastră, a noastră și a oricărui om de bun simț. Un lucru e sigur : că veți înregistra aventura fuzionațiilor naționale și a tratatului de alianță naționalo-tărănist, cu un penibil simțământ de tristețe, și veți gândi la sfârșitul ei, cu grije pentru interesele generale și temeinice ale țării.

* * *

Partea a doua a bilanțului politic al acestui an, cuprinde lupta din incinta parlamentară și rebelul electoral deslănțuit cu prilejul alegerilor parțiale. Amândouă sunt legate de aceleași însușiri.

Insuși faptul, că lupta parlamentară și cea electorală au fost neobișnuit de violente, ar fi în sine îmbucurător, pentru că dovedește o capacitate de energie și de pasiune la partidele în concurență, ce nu pot fi decât spre folosul trebilor țării.

Da.

Numai cât (refrenul se repetă) condițiile în care s'a desfășurat această violență, și însuși calitatea violenței, inspiră oricărui om cu puțin scaun la cap, reflexii mai mult decât triste, reflexii grave.

Dacă, începând cu alegerea dela Reghin și cu debaterile validării ei în Parlament, partidul național a deschis seria deșănțatelor dușmăni personale, de fa care calomnia și insulta n'au lipsit, apoi tovarășia naționalo-țărănistă a închis printr'un desgustător apogeu această serie, punând cu prilejul alegerii dela Chișinău oribila propagandă anti-românească și întovărășirea cu dușmăni de linia întâia ai acestei Români mari în slujba intereselor de partid.

Pe lângă gravitatea acestui fapt, pugilatele și asalturile cu pârâit de pupitre și balustrade din incinta Parlamentului rămân simple motive comice.

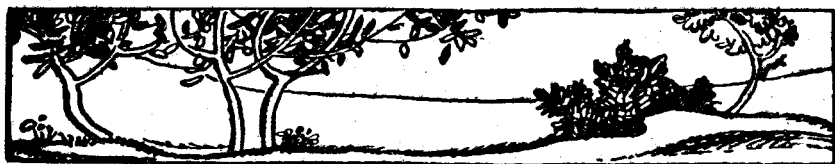
* * *

Din aceste câteva mici observații se desprinde un lucru esențial: atâta timp cât în această țară politica nu va trece de pe planul inferior al psihologiei *individuale* — politica de persoane — la caracterul ei *societății*, bazat pe o idee logic organizată, care să se adapteze fluctuațiilor momentului, cel mai mare pericol pentru țară îl vor înregistra însuși faptele celor ce iau parte la conducerea ei.

Și am crede, că anul politic care se pregătește este unul din acelea, care va trebui să aducă o rază de generozitate peste veninul meschin care colcăie din toate părțile.

Fiindcă altfel, — nu va fi bine.

V. RUSSU-ȘIRIANU

Examenenele de bacalaureat

Nicio lege și nicio măsură administrativă nu a pasionat în vremea din urmă opinia noastră publică mai mult ca examenenele de bacalaureat încheiate acum. Formalitatea atât de obișnuită, care altă dată nu preocupa decât mintea înfierbântată a tineretului, căruia acest examen îi deschidea poarta vieții, astăzi a pus în mișcare toate straturile sociale, brodându-se pe această temă sute și mii de păreri. Aproape nu există om, care, într'o formă sau alta, să nu fi simțit nevoia de a spune un cuvânt, îmbrăcat într'o patimă întrecând pe aceea care a însoțit tot timpul rudimentara noastră viață publică.

Fiecare se pronunță după cursul sentimentelor și intereselor sale. Minoritarii văd în această formalitate cel mai serios obstacol ridicat în calea propășirii lor culturale și naționale. Politica de partid trage clopotul regionalismului, iar aceea de clasă o atribuie tendinței de a se suprima din școală elementul rural. De partea cealaltă, reprezentanții învățământului susțin, că ar fi un interes superior de stat, ca intelectualitatea viitoare să fie cât mai bine și cât mai riguros selecționată, punându-se capăt mașinismului care furnizează într'una diplome, dar prea arareori adevărați intelectuali.

Astfel discutată chestiunea, prin prizma unor simțăminte care nu prea admit conciliere, dacă va fi dusă până la sfârșit va îmbogăți literatura noastră politico-socială în proporții necunoscute, fiindcă cel mai fecund izvor al discuțiilor este patima.

Nu avem căderea, și nu ne îngăduie nici spațiul, să trecem prin sita deasă a criticii tot ce se scrie într'o înverșunată polemică. Lăsăm în sarcina celor direct vizați să selecționeze din abundența de opinii sâmburele de adevăr, care desigur nu va lipsi: pedagogilor și factorilor politici. Noi ne vom mărgini la un domeniu spre care nu se prea îndreaptă săgețile combatanților.

Examenul de bacalaureat nu este o inovație în sistemul învățământului nostru secundar. El nu constituie o noutate pentru niciuna din provinciile care alcătuiesc țara noastră. Generații întregi s'au supus acestei formalități, și obiceiul se înrădăcinase atât de mult, încât devenise o măsură obligatoare și minimă la ocuparea fiecărei slujbe. În unele provincii mai înaintate în cultură ale țării, nu puțini țărani înstăriți au crezut că e bine să înfrunte calamitatea care revoluționează azi spiritele. Bacalaureatul, mai demult, era un titlu acceptat și

subt raport internațional, de vreme ce certificatul se libera uneori și în limba latină, făcându-l astfel valabil pentru toată Europa.

Care să fie deci cauza, că el este combătut cu vehemență astăzi, când pretindem că civilizația a mai avansat încă?

Nou, nedrept și neserios este numai sistemul administrativ, după care a fost organizată îndeplinirea acestei vechi formalități. Bacalaureatul din anul acesta demonstrează, cum nu se poate mai elocvent, că și cea mai bună lege este în funcție de modul ei de aplicare, care, dacă nu este potrivit, zădărnicește și cea mai ideală și avântată concepție.

Mai întâi, credem că este cât se poate de greșit modul de a centraliza pe inspectorate sau regiuni un asemenea examen. Ceeace s'ar fi putut realiza prin descentralizarea comisiile de examinare, cu aceeași cheltuială pentru stat, a cauzat părinților sacrificii de sute de mii și chiar de milioane de lei, adunând elevii într'un singur oraș. Această măsură ar mai fi avut o justificare numai în cazul când o singură comisiune ar fi funcționat. Or, la sediul fiecărui inspectorat examinau câte trei-patru comisiuni, aproape atâtea cât era și numărul liceelor. Nu ar fi fost oare mai simplu, ca aceste comisiuni să fi mers la sediul fiecărei școli, cruțând timp, osteneală și mai ales cheltuială?

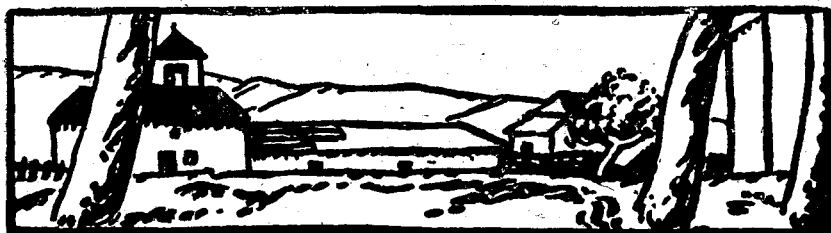
Fixarea termenului de examen confirmă încă odată dictonul: grabă strică treaba. Ministerul a stabilit o lună de pregătire, ca și cum ar fi fost vorba de examenele de limba română a funcționarilor minoritari, bunăoară.

Dar învățământul nostru suferă de neajunsuri care sapă necontenit la baza lui. Mai ales lipsa de stabilitate este firul roșu care caracterizează întreaga activitate a factorilor autorizați culturali. Învățământul nostru nu este tratat ca o instituție care *evoluiază*, ci ca una care mereu se *schimbă*. În nici un an, dela unire încoace, școala nu s'a început și nu s'a terminat la aceeași dată. Manualele elevilor se schimbă din an în an, și nu odată chiar și în cursul anului se trece dela un autor la altul. Nimic mai firesc, deci, ca la terminarea școlii elevii să arate rezultatul pe care l-au văzut. Ei vor ști: *ex partibus aliquid, ex toto nihil*.

Când dintr'un sistem administrativ lipsește stabilitatea, imediat apare și fenomenul atât de înrădăcinat la noi, abuzul. La unele școli câte șapte inspectorii de diferite grade inspectează, în repetite rânduri pe an, fără ca învățământul să facă măcar un pas înainte. Ei nu fac altă decât doar să schimbe manualele. Și, curioasă întâmplare, s'a constatat, că inspecțiile cele mai numeroase și mai îndelungate au fost la liceele cu internate bune și camere de rezervă confortabile, unde domnii inspectorii au adus sacrificiul să stea, uneori cu familia, săptămâni de-a rândul, bineînțeles în contul burselor elevilor din internat.

Acesta este șubredul schelet administrativ al învățământului nostru secundar, ale cărui roade s'au restrânt anul acesta asupra hoților de păgubași: asupra elevilor. Dar, tocmai neserioasa organizare a învățământului și nedreptățile vor apropia, cu pași siguri și grabnici, vremea când reformarea învățământului va trebui să înceapă de sus, dela factorii oficiali, cari fără scop binecuvântat îl incurcă și-l degradează în paguba lui, a elevilor și a țării.

P. NEMOIANU

Un om fără inimă

Doamna Veronica Fabian mototoli repede mânușile subțiri și le aruncă pe măsufa dela oglindă, răsturnând câteva sticlute mici cu diferite mirodenii trebuincioase amănunțitei sale găteți. Apoi, cu mișcări feline își scoase pălăria și rămase cu privirea fixată în oglindă. Par'că mai mult păr alb se arăta azi la tâmpile; mai adânci și mai dese erau micile încreșturi dela ochi.

Se lăsă leneșă în fotoliul din fața oglindei, și închise ochii.

Eri, după cincisprezece ani, i-a fost dat să-l întâlnească din nou pe Vintilă Brumaru, singurul bărbat pe care l-a iubit cu adevărat, și care totuș a rezistat la toate tentațiile sale. Cincisprezece ani! Câți fituri nu și-au ars aripile la văpaia ochilor ei negri în acest timp.

Din ceața groasă a trecutului prinde acum a se înfiripa chipul unui tânăr înalt, cu ochii mari albaștri, cu plete castanii și ondu-late, — și un zâmbet de nesfârșită duioșie luminează fața doamnei Fabian. E Brumaru, așa cum îl știa, așa cum era atunci. L-a revăzut eri la o prietină a ei, și o undă de căldură i-a învăluit inima. Dar când Brumaru, foarte serios, a răspuns c'o simplă închinare la recomandarea gazdei, ca și cum ar fi văzut-o pentru prima oară, un fior de durere a săgetat-o. Din toată atitudinea lui Brumaru a înțeles, că el nu vrea să-și mai amintească trecutul, a uitat sau se face că a uitat.

Își amintește cu ciudă vorbele lui.

— N'ai iubit niciodată, domnule Brumaru? îl întrebuse amfitiroana,

— Nu-mi aduc aminte, răspunse el liniștit.

— E extraordinar! zise doamna Fabian privindu-l.

— Nu mi-se pare. Sunt unele firi curioase; fac parte dintre ele.

Dacă amorul adânc și puternic țe cere să renunțăm și la judecată și la bun simț, căutând să ne stăpânească numai prin tirania sentimentului făcând din noi un automat care se mișcă c'o privire, cu'n zâmbet, cu'n gest, atunci eu, care n'am fost niciodată în această stare, declar cu oarecare mândrie că n'am iubit niciodată.

Pentru întâia oară doamna Fabian auzea asemenea vorbe. Și cum stă în fotoliu cu ochii închiși, ca pe o pânză de cinematograf prind a se depăna imagini și întâmplări din trecut.

Se vede într-o frumoasă noapte de August, răzemată leneș de brațul lui Brumar, rătăcind în lunca de pe malul Siretului, în ploaia razelor de lumină, ascultând odată cu murmurul apei șoptele de iubire atât de frumos spuse. Și, dacă nu-și mai amintește bine nici discuțiile serioase care le avea cu ei, nici vorbele blânde de dragoste eternă pe care i le șoptea, parcă simte și acum arsură unei sărutări furate pe neașteptate, atunci, în noaptea argintată de luna plină, care privea cu duioșia blândeii confidente a tuturor iubirilor din lume. Cât n'ar da să mai simtă odată senzația nespuse de dulce din acea neuitată clipă! Rezemată cu capul de spătarul înalt al fotoliului, cu ochii închiși, trăește rând pe rând clipele fericite îngropate în noaptea trecutului și reînviaie acum ca prin farmec la revederea neașteptată a lui Brumar...

* * *

În camera mohorâtă și întunecoasă de la otelul unde se oprise Brumar pentru timpul scurt cât trebuia să rămână în Vaslui, lumina pătrundea cu greutate prin perdele lăsate până jos. Un scârțâit prelung și enervant al ușei îl făcu să ridice capul; și lăsă din mână cartea din care citea.

— Ce vrei, frate Ițic? întrebă el pe chelner.

— Aveți o scrisoare.

— Bine, pune-o pe masă.

— Cere răspuns, zise insinuat chelnerul. Chiar așteaptă aici cel care a adus-o.

— Taci, bre! Ad'o 'ncoace, și fă mai multă lumină. Am să răspund.

Cu mișcări leneșe, Brumar desfăcu plicul mic și parfumat, trecu o repede privire peste șirurile mărunte repezit scrise, și se opri la iscălitură: Veronica Fabian. Un zâmbet de-o clipă îi lumină chipul, apoi, serios, rezemat cu cotul pe pernă, citi scrisoarea doamnei Fabian:

Domnule Brumar,

Dumneata, care analizezi cele mai tainice sentimente omenesti, cred că ai fi în măsură să-mi lămurești starea sufletească a unei bune prietene, care în momentul de față este prada unei grozave îndoieli. Aș dori să-ți pot explica verbal chinurile ei, și pentru aceasta e nevoie să te deranjezi și să vii până la mine. Din scurta întrevvedere de ieri am constatat însă, că în cei cincisprezece ani de când nu ne-am văzut ai devenit un taciturn, un singuratic, și mi-e teamă că nu vei avea bunăvoința să te abați o clipă din drumul dumitale spre a mă vizita, de cât doar în cazul când sentimentele vechi ar reînvia, și n'ai avea voința de a le înăbuși.

O strângere de mână de la aceea care nu uită, iartă și speră.

* * *

Veronica Fabian

Doamna Fabian chinuită de nerăbdare aștepta răspunsul lui Brumar. Cu deosebită îngrijire, alesese rochia care o aranja mai bine, pierduse o oră în fața oglindei căutând să ascundă cu măiestrie urmele lăsate de ani, se plictisise cu rebelul păr alb care necontenit eșia la iveală, și acum după o ultimă revedere amănunțită se apropia de geam, că să știe cu un minut mai curând sosirea servitorului. Clipele i se păreau ore, și o presimțire chinuitoare o făcea să se îndoiască de venirea lui Brumar. Cu un oftat de ușurare se repezi spre ușă, și după câteva clipe se reîntoarse cu scrisoarea mult așteptată. Cu'n gest nervos sfâșie plicul și-l aruncă pe masă. Dar, de la primele vorbe citite sângele îi fugi din față și, lăsându-se mai mult fără voie pe-un scaun, citi:

Doamnă,

Nici odată n'am căutat să răscolesc trecutul. Fiecare om are în cartea vieții sale pagini pe care n'ar voi să le recitească. În special pentru mine, care am avut numai decepții în tinerețe, ar fi cel puțin o imprudență sentimentală să răscolesc dureri atât de bine acoperite de cenușa vremii.

Scrisoarea dumitale, pe care n'o așteptam, m'a surprins, făcându-mă să-mi amintesc de-un bun prieten al meu cu care odinioară împărțeam bucurii și dureri; un prieten pe care de multă vreme îl uitasem.

Pe vremea când eram împreună, iubea o femeie. O iubea cu toată puterea sufletului său setos de dragoste, cu toată naivitatea celor douăzeci de ani pe care-i avea pe atunci; o iubea cu patima, încrederea și visurile pe care le poate avea cineva numai în tinerețe. Eram confidentul său. Știu, că din femeia iubită își făcuse un idol, știu, că spera într-o eternă iubire, și că alături de ea, îndemnat, încurajat, încălzit, nădăjduia să poată răzbate ușor furtunile vieții.

Ce naiv, nu-i așa doamnă? Să crezi într-o eternă iubire, și să te sprijini pe credința unei femei! Cumplit a fost pedepsit, nenorocitul...

O toamnă ținu iubirea lui. O cunoscuse înainte de îngălbenirea codrului și n'apucase a veni zăpada, când, îngrozit de ascunzișurile sufletului ei ușor, a părăsit-o fără nici un cuvânt de imputare. Sper, că s'a vindecat pentru totdeauna de visul urât al iubirii romantice, și nu cred să-și mai clădească vreodată castele în Spania pe șubreda temelie a credinței femeiești.

Imi amintesc, doamnă, ultima întâmplare din scurtul și urâtul vis de iubire al prietenului meu.

Am uitat să vă spun, că femeia aceea era foarte frumoasă și foarte mândră de frumusețea ei. Ați observat, cred, în viață, femei care se mândresc cu frumusețea, — deși nu-i meritul lor, — și bazându-se numai pe ea, o podoabă atât de trecătoare, neglijează complect inima și spiritul, devenind niște păpuși complect străine de bine, frumos și drept. Nenorocitul meu prieten căuta o inimă care simte și un spirit care să-l înțeleagă. Și bietul naiv credea că le-a găsit în femeia pe care o iubea cu toată puterea sufletului său. El vedea în purtarea ei o sinceră originalitate, deși în fapt era o calculată cochetărie. O, doamnă, convențiile sociale ne murdăresc sufletul, ne pervertesc sen-

timentele, modelându-ne astfel ca să plăcem altora, și să ne ascundem adevărata noastră fire.

Intr'o seară, prietenul meu veni pe neașteptate și intră fără să se anunțe în salașul unde știa că o găsește citind. Dacă în drumul său s'ar fi pomenit pe marginea unei îngrozitoare prăpăstii, tot n'ar fi simțit cumplitul fior ce l-a avut în acea clipă.

Ea ședea pe canapea având alături o carte deschisă, iar la picioarele ei, aproape culcat, cu capul sprijinit pe genunchi, un coleg de Facultate, frecuent vizitator al casei. El îi vorbea cu aprindere, și ea îi mângâia ușor fruntea. Apariția neașteptată îi făcu pe amândoi să se ridice, și ea veni cu veșnicul surâs și cu mâna întinsă să-i zică: „bun venit“.

Nu sunt în stare să-ți pot descrie grozavul proces sufetesc și valurile de durere ce-i strângea inima nenorociului meu prieten. Și-apoi ar fi zadarnic. Buna dumitale prietenă nu le-ar putea simți vreodată. El avu puterea să se stăpânească. Nici un gest care să-i descopere sfășierea inimei, nici o aluzie răutăcioasă. Discutără puțin lucruri fără importanță, și se retrase cu aceeaș politețe, cu acelaș calm, dar cu inima pustie, cu sufletul zdrobit. După o grea luptă cu el însuși, reuși s'o uite. Nu s'au mai revăzut niciodată.

Povestește, te rog, această mică întâmplare bunei dumitale prietene, și sper că va avea explicarea dureroasei sale stări sufletești.

O salutare de la acel care nu iartă, a uitat, dar nu mai speră.

Brumarul

Doamna Veronica Fabian aruncă pe masă scrisoarea, și ridicându-se repede șopti:

— Om fără inimă! Ar fi o prostie să-l mai iubesc. Și totuși...

Un oftat dureros îi ridică pieptul plin, apoi privirea i se opri în oglindă, și cu un surâs aproape trist murmură:

— Încă nu sunt urâtă, mai pot trăi...

VLADIMIR NICOARĂ

Politica Italiei

Rezultatele congresului fascist. — Concepțiunea de guvernământ a dlui Mussolini. — Scăderea lirei și remanierea cabinetului. — Politica externă italiană. —

Evident, că sistemul de guvernare al dlui Mussolini nu găsește aceeaș aprobare în toate cercurile italiene, și chiar de aiurea; rezultatele pozitive, roadele sistemului, sunt însă tot atât de evidente, și nu este om care să le mai poată nega. Acestea sunt: consolidarea Italiei în interior și recunoașterea ei ca mare putere în concertul european. Este necesar să ne reamintim evenimentele. La sfârșitul războiului mondial, Italia, învingătoare alături de aliații săi, nu părea totuș că va profita mult de pe urma victoriei comune. Sacrificiile făcute de fiii ei îi păreau prea mari față cu rezultatele obținute, — era înainte de încheierea tratatului dela Rapallo, — și foștii luptători nu voiau, sau nu puteau, să-și regăsească fâgașul îndeletnicirilor pașnice de altădată. Frământarea aceasta fu considerată de Soviete ca cel mai minunat prilej pentru a câștiga Italia pe seama bolșevismului.

Iar aliații, pe de altă parte, nu găseau că Italia, — care se luptase numai pe frontul național și numai atâta vreme cât interesele naționale i-au impus aceasta, — ar avea dreptul în concertul marilor puteri la un loc egal cu al acelora, care mai bine de patru ani sângeraseră la olaltă pe toate fronturile războiului. Această concepțiune a marilor puteri, — meritată sau nu de Italia, — îi crease și la Conferința ambasadurilor o situație de oarecare inferioritate.

Reacțiunea nu a întârziat să se producă; mișcarea de regenerare — *fascismul* — a început la vreme, ridicând la suprafață pe necunoscutul Mussolini, care în istoria țării sale va sta, poate, alături de Cavour.

* * *

După trei ani de guvernare, rezultatul operei dlui Mussolini se poate rezuma în câteva cuvinte. În interior: ordine, muncă și producție

intensivă; peste graniță: aprecierea Italiei la justa ei valoare de mare putere europeană.

Cu ocaziunea ultimului congres fascist, după expozeul făcut asupra operei fasciste și a situației Italiei, dl Mussolini a ținut să concretizeze în câteva formule concepțiunea sa de stat: „Venerez Constituția — a spus dl Mussolini — dar aceasta nu înseamnă, că nu avem dreptul de a schimba această Constituție, care datează din 1848 și se potrivea împrejurărilor timpurilor, adaptând-o realităților de azi. Pe primul plan însă, stă *puterea executivă*; ea se află în tot momentul în fața problemelor care cer o rezolvire imediată. Puterea executivă trebuie să știe a lua hotărârile cele mai grave în caz de nevoie; ea pune în mișcare mașina complicată care este administrațiunea unui stat; puterea executivă este puterea suverană a națiunii, al cărei șef suprem este Regele.”

Pe această concepțiune se întemeiază întreaga legislațiune fascistă, și tot pe ea se vor întemeia și noile legi și reforme constructive, care urmează a fi prezentate Parlamentului.

* * *

În asemenea condițiuni, nu poate fi vorba de o criză de guvern în Italia, și nici demisiunile dlor de Stefani și Nava nu au produs-o.

Scăderea lirei italiene nu are nici un motiv de ordin economic, căci producția agricolă și industria sunt excelente și în plină activitate. Nu este decât un fenomen trecător, care nu va avea, probabil, nici o altă urmare. Noul ministru de Finanțe, contele Volpi se bucură de cea mai mare încredere în cercurile financiare și industriale italiene, cărora și-a consacrat până acum toată activitatea sa.

Pe noi ne bucură numirea noului ministru de Finanțe, contele Volpi cunoscând țara noastră, pe care a vizitat-o în timpul domniei regelui Carol.

* * *

Politica externă italiană are două obiective principale: Europa centrală și Balcanii.

Intangibilitatea tratatelor formează pivotul acestei politici, determinând pe Italia să încerce toate mijloacele pentru zădărnicierea planului pangermanist — alipirea Austriei de Germania — a cărui realizare ar muta granița germană la frontierele italiene. Această eventualitate face ca Italia să încurajeze mai curând crearea unei confederațiuni a statelor dunărene.

Față de pactul de garanție, atitudinea Italiei este inspirată de aceeași idee, — ceea ce rezultă clar din răspunsul dat notei d-lui Briand de guvernul italian, care aprobă principiul pactului de siguranță, ale cărei clauze nu prezintă un interes deosebit pentru Italia. Aceasta își rezervă dreptul — la momentul încheerii pactului — de a formula oarecare clauze ce o interesează în mod special.

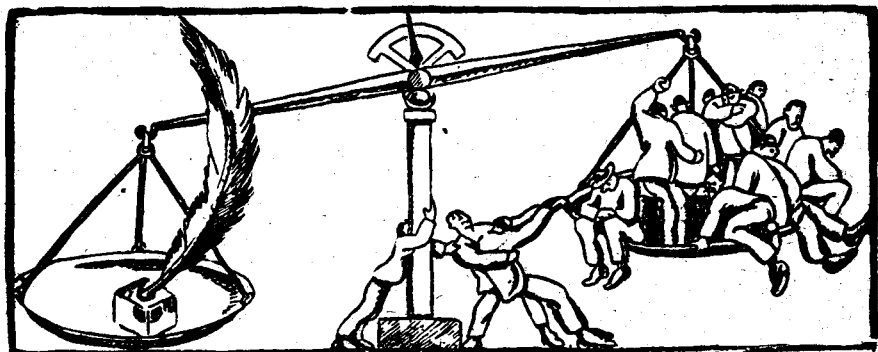
Față de statele succesoare ale Austro-Ungariei și față de Balcanii,

prietenia Italiei este cordială și vigilantă, în special atențiunea ei îndreptându-se spre statele limitrofe apelor italiene, Adriatica și marea Ionică, adică Iugoslavia, Albania și Grecia.

În privința Sovietelor, presa mondială a relatat zilele trecute svonuri despre intențiunea d-lui Mussolini de a vizita Moscova. Relațiunile Italiei cu Rusia sunt corecte, dar nu au nimic care să-l hotărască pe premierul italian de a face această vizită, afară doar de cazul, când călătoria ar fi inspirată de dorința de a studia ruajul administrației sovietice și situațiunea internă a Rusiei, cu care Italia a încercat printre cele dintâi state europene, cu un succes foarte mediocru, să înnoade relațiuni comerciale.

I. PALEOLOGU

Săptămâna politică

— Fapte și comentarii —

Sfârșitul rezistenței croate

Intrarea țărăniștilor croați în cabinetul prezidat de dl Pasici constituie, fără îndoială, cel mai de seamă eveniment politic al săptămânii. Unitatea națională a Iugoslaviei câștigă o biruință decisivă, al cărei tâlc nu trebuie să scape nimănui.

Pus fața unei imperioase necesități istorice, pe care n'a reușit s'o contrazică, dl Ștefan Radici s'a văzut nevoit să capituleze. Ușile închisoarei s'au deschis, răzvrătitul pocăit a fost primit la castelul regesc dela Blad, iar partizanii săi au trecut, prin furcile caudine, direct pe banca ministerială. E, orice s'ar spune, o capitulare onorabilă...

Indârjita rezistență a Croației împotriva guvernului sârbesc din Belgrad se poate socoti, prin urmare, încheiată.

Peripețiile conflictului sunt îndeajuns de cunoscute. Făcându-se interpretul unor reale nemulțumiri locale, dl Ștefan Radici, pus în fruntea partidului țărănesc, a înscris pe steagul său de luptă două revendicări revoluționare: *autonomia* și *republica*, pe care, la rândul lor, partidele politice din Serbia-veche nu le puteau primi fără să pună în primejdie însăși ființa regatului sârbo-croato-sloven. Mișcarea separatistă dela Zagreb n'a fost privită, deci, cu brațele încrucișate. De două ori, dl Ștefan Radici a fost nevoit să se expatrieze, apucând drumul străi-

nătăji ca un veritabil exilat politic, și căutând, între Londra și Moscova, un punct de sprijin pentru răfuiala sa de acasă.

A fost cea dintâi greșală a îndrăsnitului luptător croat, care în fierbințelele patimei a alunecat puțin pe povârnișul aventurii. Reîntors acasă, dl Ștefan Radici a fost apoi arestat, dat în judecată pentru înaltă trădare, și desigur ar fi fost osândit, dacă nu intervenea o destindere fericită în raporturile dintre cele două provincii. Croația a văzut pericolul, s'a recules, și înțelegând că șeful partidului țărănesc mersese prea departe, a întins o mână cuminte de împăcare spre Belgrad.

Mâna întinsă a fost primită, fără ranchiună. Căci nu dl Pasici a triumfat, ci coeziunea statului iugoslav. Dl Ștefan Radici, în cea mai recentă cuvântare pe care a ținut-o partizanilor săi la Zagreb, a recunoscut, că nu există pentru croați decât o singură orientare: „spre Belgrad“, și a mărturisit, că a părăsit „aria republicană“ pe care o cântase până în ajun, acordând regelui Alexandru un certificat de „om întreg“ și de „bun diplomat“. Însfârșit, fostul călător în republica Sovietelor a făcut și această declarație: „în cece privește pe bolșevici, niciun popor european nu mai este cu ei“.

Prin rezolvarea multumitoare a acestei mari probleme de pacificare internă, Iugoslavia a îndepărtat din calea propășirii sale cel mai serios obstacol politic din câte a cunoscut dela încheierea păcii până astăzi. Întărind odată mai mult legăturile dintre diferitele sale provincii, împotriva tuturor deosebirilor de interese economice și de tradiții culturale, regatul vecin a făcut încă un pas înainte spre consolidarea puterii sale politice.

E un eveniment de care suntem datori să ținem seama, căci el vorbește destul de elocvent despre înțelesul acestei victorii a ideii naționale într'o țară fără răsărită din sângeroasa încăerare a războiului de eliberare.

Brașoave regionaliste

Omenii politici din Iugoslavia au reușit să rezolve, în cadrele ideii de stat, problema plicticoasă a unei mișcări separatiste reale. La noi în Ardeal, câțiva navigatori nenorocoși ai politicii provinciale fac tot ce le stă în putință să arunce, pe pământ sănătos, sămânța rea a unui regionalism de laborator. Două metode diferite de a înțelege îndatoririle față de țară.

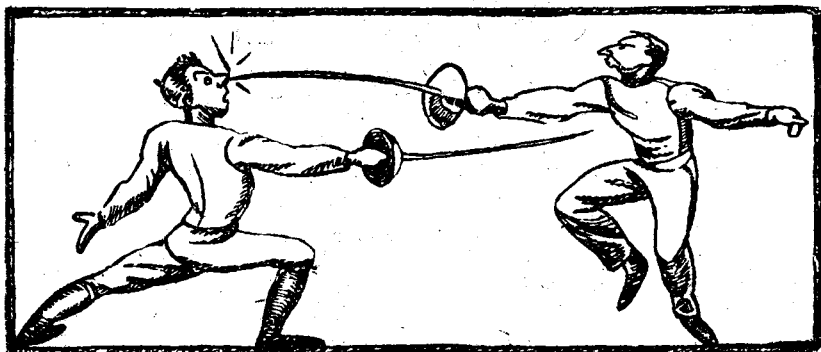
Partidul nostru zis național se folosește, într'adevăr, de orice prilej pentru a asmuți o absurdă ostilitate între Ardeal și vechiul Regat, răstălmăcind toate întâmplările și falsificând toate realitățile. Pentru a recăștiga o situație politică pierdută, acești bărbați luminați nu s'ar da în lături să învrăjbească de moarte două provincii românești, între care n'are de unde să isvorească o neînțelegere adevărată. Orice prilej e bine-venit, dacă poate să slujească această propagandă interesată.

Cel mai proaspăt pretext de care se folosesc, sunt examenele de bacalaureat. Se știe, că aceste examene n'au dat rezultate strălucite. Ei bine, ziarele partidului național au găsit să brodeze câteva brașoave regionaliste și pe această temă, afirmând cu toată seriozitatea, că profesorii „regăfeni“ din comisiile examinatoare s'au dedat la o adevărată operă de persecuție împotriva tinerilor candidați ardeleni, respingându-i pe capete.

La aceste necugetate comentarii s'ar putea răspunde, că examenele de bacalaureat au făcut cam acelaș număr de victime pretutindeni, și că nici în vechiul Regat n'au reușit mai. mult de jumătate din totalul candidaților, ceea ce înseamnă: sau că încrimatele comisii examinatoare au fost la fel de severe, sau că absolvenții de liceu au fost destul de slab pregătiți, în toată țara. Dar, ce răspuns să dai relei credințe? Era nevoie de încă un argument împotriva vechiului Regat? Argumentul iată, a fost fabricat. Așteptăm și pe celelalte...

ION BALINT

GAZETA RIMATA

Racul, broasca și știuca

— Fabulă revăzută —

*In niciun județ din provincie
fuziunea partidului național n'a
fost realizată încă.*

Ziarele..

*Racul, broasca și o știucă
Intr-o zi s'au apucat
Dintr'un iaz la mal s'aducă
Un car frânt și răsturnat.
(Era carul Măniului,
Dus în fundul iazului!)*

*Dar, când fu să l scoat' afară
Bine nu se prea 'mpăcară.*

*Racul dela Bădăcini,
Pitulat prin mărăcini,
Se zbătea cu'nvierșunare
Tot în altă pertractare,
Și cu coada în noroi
Se cerea tot înapoi...*

*Broasca, foarte arțăgoasă,
(Broasca, știți, e cam râioasă)
Se proptise 'n buruieni,
Printre prunii din Văleni,
Și în apă, ca 'n oglindă,
Se uita: cum o s'o prindă,
Când, umflându-se în stern,
O s'ajungă la guvern?
Numai știuca, hămesită,
Făcea planul să-i înghită,
Și pe broască și pe rac:
Să-i împace, — în stomac...*

*Două luni de-atunci trecură,
Unul trage, altu'njură,
Unul „hăis“ și altul „cea“
Unul „da“ și altul „ba“,
Unul p' altul tot se'ntreabă
Și se'ndeamnă'n cor la treabă,
Iar la urmă, mototol,
Se trezesc... tot în nămol!*

*Astfel, carul Măniului,
Dus în fundul iazului,
Tot în baltă a rămas,
Că la mal nu s'a mai tras...*

*ANTON PAN-FIUL
— nepțul lui Pepelea —*

INSEMĂNĂRI

O fuziune ciudată — Ziarul *România*, organul bucureștean al dlui Iuliu Maniu, își îngăduie luxul de a număra pe degete, — pe degetele dela mâini și dela picioare, — dizidențele din partidul liberal. Și, ca să nu se încurce, o ia metodic, pe județe...

Guvernul actual, desigur, nu stă tocmai pe roze. Sau, dacă așa li se pare unora, sunt destui ghimpi care-l neliniștesc pe dedesupt. După trei ani de cărmuire agitată, răspândind în jurul lui atâtea decepții și atâtea nemulțumiri, nu e nicio mirare dacă partidul liberal trece printr'o serioasă criză a unității sale interioare. Nu vom tăgădui, tocmai noi, existența acestor frământări, pe care le-recunosc liberalii înșiși.

Nu înțelegem însă, pentru ce jubilează presa partidului național? În cunoscuta grupare bicefală nu se poate vorbi nici măcar despre dizidențe, de

vreme ce mult cântata fuziune nu s'a realizat încă. Urmând exemplul celor doi șefi, cari nu s'au putut înțelege, și cari au sfârșit prin a se . . . cooptă reciproc, puținii partizani din provincie ai dlor N. Iorga, Iuliu Maniu și C. Argetoianu (căci are și dumnealui partizani!) n'au reușit încă, în niciun județ, să se contopească. Sunt mari și mici rivalități de provincie, care țâșnesc din subsolul ambițiilor la fiecare pas, și pe care nu le-ar putea rezolva decât sau jocul firesc al forțelor încrucișate în luptă, sau intervenția hotărâtoare — și hotărâtă — a unei incontestabile autorități.

Dar, oamenii cari își dispută onoarea îndoielnică de a conduce soarta partidului național într'un județ din România au la spatete lor numai o mână de amici nerăbdători, — nici mai mulți nici mai puțini decât amicii nerăbdători ai rivalului. Cât despre sus-

pomenita intervenție a unei incontestabile autorități, știți foarte bine cum stau lucrurile. Clientela politică a dlui C. Argetoianu ține cu orice preț să tragă pe sfoară pe d. N. Iorga, tovarășii acestuia nici nu vor să audă despre d. Iuliu Maniu, iar partizanii, foarte recenți, al fostului președinte al Consiliului dirigent nu primesc ordine nici dela d. N. Iorga, nici dela d. C. Argetoianu.

E o tragică situație de operetă, care caracterizează de minune cea mai ciudată fuziune din câte s'au proclamat vreodată: fuziunea cu odăi separate... *România* se poate bucura, prin urmare, de neînțelegerile menajului de alături. La ea acasă, în surăteii sunt în plină lună de miere. Numai, că n'au ajuns încă să doarmă sub același acoperiș!...

Expoziția românească din Paris. — A fost o bună idee, aceea de a transporta în capitala Franței o parte din pozoabele artei noastre vechi și câteva din operele pictorilor și sculptorilor noștri moderni. În Parisul, care mișună acum de vizitatorii expoziției internaționale de artă decorativă, expoziția românească, cu farmecul ei deosebit, a plăcut tuturor și a surprins pe mulți. Acolo unde cei mai mulți dintre iubitorii de curiozități orientale se așteptau să găsească cel mai mult o palidă și stângace imitație a stilului bizantin, au văzut răsărind nu numai urmele sigure ale unei civilizații de sine stătătoare, dar roadele bogate ale unui admirabil spirit creator. Topind în formele proprii sale personalități diferite influențe străine, dela cele gotice până la cele sârbești, sufletul românesc a modelat și a animat acest material atât de diferit, nu imitându-i aspectele, ci punând pretutindeni pe-cetea duhului acestui pământ plin de glorioase amintiri.

O pricepută comisie organizatoare, alcătuită din oameni de erudiție și de bun gust artistic, a știut să dea întregului ansamblu o impresie de unitate și armonie, minunată. Au fost adunate astfel, laolaltă, în muzeul *Jeu de Paume* impresionante picturi „a fresco“ din biserica episcopală dela Curtea de Argeș, zugrăvite la începutul veacului al șaisprezecelea; apoi, icoanele frumoase dela Putna, dela Argeș și dela Arnota; minunatul iconostas de lemn sculptat, grațios ca un juvaer, dela mănăstirea Arnota; bogatele țesături sepulcrale, în fir, în mătase și în catifea, de pe mormântul soției lui Ștefan cel Mare, Maria din Mangop, și al principelui Ieremia Movilă; meșteșugitele odoare prețioase, candelă și legături de cărți bisericesti, cădelnițe și cruci de argint, brățări și paftale de cingătoare... De altă parte, s'au înfățișat unele din capod'operele picturii noastre moderne: Aman, Grigorescu, Andreescu și Luchian, în ale căror neîntrecute peneluri și-au cerut, deasemeni, dreptul lor la viață, soarele românesc, florile românești, firea românească, plină de lumină, de căldură și de patimă.

Se cuvine, deci, să mulțumim aceluia cari au avut acest gând. Și suntem fericiți, că putem să înscriem în fruntea lor numele principelui Carol.

Complicii. — Siguranța din Cluj a descoperit deunăzi o organizație destul de complicată, care, fiind în legătură permanentă cu cercurile șoviniste din Budapesta, se îndeletnicea cu contrabanda publicațiilor maghiare interzise în România, și, printre picături, mai făcea și ceva spionaj. Vinovații, prinși asupra faptului, au fost arestați. Cercetările, se înțelege dela sine, nu s'au oprit aici. Poliția, care a isbutit să prindă capătul firului, ține acum să scoată la iveală urzeala întreagă.

Fără nicio surprindere, am zărit printre contrabandiștii depuși la răcoare și numele unui așa zis gazetar, dl Normand Kanner, care, pitulat subțiscălitura autohtonă de Nicolae Constantin, făcea slujba de redactor pentru Ardeal la gazetele *Dimineața* și *Adevărul*. Credinciosul ambasador al presei din strada Sărindar, care nu odată ne-a servit nouă aspre lecții de politică românească, fusese așezat la Cluj de dl Grauer cu misiunea îndoită de a informa și de a călăuzi opinia noastră publică. Samsar deștept, acest om de încredere al celor două ziare democratice și independente n'a stat mult pe gânduri, și s'a pus în serviciul „Ungurilor cari se deșteaptă”. În vremea aceasta, bineînțeles, opinia noastră publică dormea...

Odată mai târziu, întâmplarea ne dă dreptate. Când am scuturat puțin de guler pe acești voiajori suspecti, aiciuși în publicistica română, n'am făcut-o, cum au crezut mulți, numai pentru că prea cunoscutele rotative dela București revărsau cerneala lor împotriva noastră. Am făcut-o dintr'un sentiment firesc de apărare națională. Cu toată revărsarea de ură, care s'a abătut peste noi cu orice prilej, noi am stăruit în operația începută, luminând în tainicele șubsoluri și scoțând de urechi pe îndrăzneții blumenbergi de sub pseudo-nimelile voivodale.

Ziaristul „român” Nicolae Constantin dela *Adevărul* și *Dimineața*, care luase asupra-și sarcina de a lumina Ardealul cu articolele sale, nu era decât supusul austriac Normand Kanner, tovarășul de contrabandă și de spionaj al lui Szilagy Józsefi și ca acest... Nicolae Constantin mai sunt destui. Unul n'a avut noroc, și a fost prins. Ceilalți sunt mai prudenți, și nu se lasă dovediți. Dar, nu se găsește niciunul printre ei, care să nu fie în stare să ne vândă, mai ieftin decât pe un blid

de linte. Mai ieftin, căci România nu e moștenirea lor...

Dușmanii țării noastre, cei cari sunt dinco'o de hotare, nu ne vor găsi dezarmați. Complicii lor însă ni se par mult mai periculoși. Ei sunt aici în mijlocul nostru!

O comună românească din Banat. —

Dl Emilian Novacovici, învățător în Răcăjdia, o îndepărtată comună românească dela proaspăta graniță iugoslavă, ne trimite două monografii asupra trecutului și prezentului acelei comune, cuprinzând contribuțiuni foarte prețioase din toate punctele de vedere. Incepând cu originea comunei, ale cărei izvoare sigure se întind până la 1777, treptat-treptat autorul trece la un foarte mănunțit studiu socio-logic, dând bogate informații în toate direcțiile vieții rurale: asupra agriculturii, dezvoltării portului, natalității, mortalității, vieții familiare, stării culturale, etc., însoțite de numeroase tablouri statistice.

Spre a ilustra valoarea materialului adunat de dl Emilian Novacovici amintim, de pildă, că mișcarea populațiunii este arătată an de an, dela 1846—1907; nașterile dela 1894—1907; boalele dela 1894—1907; imigrația din alte comune dela 1800—1907; numărul concubinajelor dela 1897—1905. Un tablou statistic cultural foarte interesant încheie acest capitol, din care reținem, că la 1908 se citeau în această comună 13 gazete românești. În 251 exemplare, printre cari și *Țara Noastră*.

Prețioasa lucrare a dlui Emilian Novacovici se sfârșește printr'o fidelă descriere a războiului, revoluției și ocupațiunii sârbești. Reținem din această parte a lucrării următoarele date:

Comuna Răcăjdia are 50 morți și dispăruți; 50 văduve de războiu cu 60 orfani; 15 invalizi; 16 foști voluntari în armata română; 5 prizonieri din

Italia și Rusia au refuzat să intre voluntari; 37 inși au fost condamnați în revoluție de către comitetul național, mai ales pentru furt.

Cetind monografiile menționate mai sus, ne gândim ce bine ne-am cunoaște țara, dacă asupra fiecărei comune din cuprinsul ei am avea datele pe cari ni le dă asupra Răcăjdiei d-l Emanuil Novacovici. Ce rost apreciabil și-ar putea găsi cărturarii satelor noastre, în locul frământărilor sterile de azi, și ce ușoară ar fi opera guvernării, dacă i s'ar pune la îndemână asemenea lucrării!

Gura mincinosului... — Tot nu s'a lămurit încă, la gazetă, povestea voturilor evreiești date în alegerea dela Chișinău. Până și d. dr. N. Lupu, ales deputat al Capitalei pe aceeaș listă cu d. dr. Adolf Stern dela „Uniunea evreilor păraânteni“, mai are îndoiele în această privință. O prea inteligentă caricatură, publicată în *Aurora*, gazetă la care nu s'riu mai mult de doi cetățeni români, ilustrează, ca să zicem așa, indestul, conștiința confuzie.

Cu toate acestea, lucrurile au fost, aici și aiurea, pe deplin clarificate. Evreii din Chișinău, cuprinși de un cald fior de dragoste pentru țara românească, au fost câștigați fără multă greutate de partea țarilor dlui lor Mihalache. Ce fel de argumente a întrebuiințat fostul învățător dela Topoloveni pentru a culege adeviziunea însuflețită a întregului „ghetto“ din capitala Basarabiei, nu știm. Desigur, că n'au fost argumente tocmai-tocmai țărănești...

Dar faptul nu se mai poate desmînți. Sunt suficiente mărturii care să-l dovedească. Am oferit în numărul trecut al *Țării Noastre* pe aceeaș dlui Nicolae Nicolaievici Alexandri, candidatul

țărănist, care a protestat cândva împotriva grabei cu care s'a proclamat unirea Basarabiei, — fără plebiscit și fără autonomie! Vom da acum o altă mărturie, tot atât de prețioasă. Pe aceeaș dlui Albert Honigman dela *Lupta*, despre care, cel puțin de data aceasta, nu se poate spune, că nu e bine informat! D. Albert Honigman scrie prin urmare, negru pe alb, că „*în orașul Chișinău cel care au decis soarta (alegerii) au fost evreii*“. Și cum au votat evreii? *Lupta* ne servește și cifre, ca să ne convingă, triumfătoare, că numai la o singură secție de votare, unde majoritatea alegătorilor suat rude de-ale dlui Albert Honigman, „*avereșcanii au avut 75 voturi față de peste 650 date candidatulului opoziției-unite*“.

Și d. Albert Honigman, cu cunoscuta-i competență în materie, nu se mulțumește să ne demonstreze evidentă preferință a evreilor din Chișinău pentru „candidatul opoziției-unite“. Nu; — o și explică. Prin urmare iată, cuvânt cu cuvânt, motivele acestei atitudini: „*Evreii nu au putut uita campania dusă la Cluj de d. Octavian Goga*“...

Campania dusă la Cluj de d. Octavian Goga? E vorba, fără îndoială, de *Țara Noastră*. Atitudinea acestei reviste, hotărâtă să apere cu îndârjire ideea națională, n'a găsit aprobarea cuvenită în dificilul „ghetto“ dela Chișinău, unde a făcut totuși minuni cămașa de câmpulungean a dlui Ion Mihalache. Prin urmare, am fost și noi răsplățiți cum se cuvine pentru îndrăzneala pe care o avem de a gândi și de a simți românește în propria noastră țară. Așa zice d. Albert Honigman... Noi, însă, nu ne recunoaștem decât o singură vină. Aceea de a fi descifrat din vreme anumite atitudini și de a le fi dat în vileag, în văzul tuturor.

Deci, nici noi nu uităm așa de ușor...

Teatru de copii. — Teatrul popular din Capitală, dăruit de banca Mar-morosch-Blank dlui N. Iorga, pentru ca ilustrul nostru poligraf să-și poată reprezenta aco'o toate tragediile scrise pe prispa casei dela Vă'eni, e pe cale să se reformeze radical. Trebuie să facă ceva, pentrucă treburile întreprinderii nu mai merg. Filantropicul institut financiar nu mai vrea să acopere deficitul, iar publicul bucureștean refuză cu încăpăținare să-i ia locul. Negustoria dramatică a dlui N. Iorga se apropie cu pași gigantici de faliment. E nevoie de un nou punct de atracție, pentru a se evita pe viitor săliile goale. „Mama lui Ștefan cel Mare“, probabil din cauza vârstei (sau din cauza autorului) nu mai prinde pe nimeni.

S'au recurs, prin urmare, la tot felul de subterfugii. D. N. Iorga, aducându-și aminte, că a fost pe vremuri apostolul românismului integral (ce rol frumos!) a făcut mai întâi apel la d. Ioanovici, directorul Teatrului unguresc din Cluj. Colonia maghiară dela București, începând cu oamenii de afaceri și sfârșind cu vizitiii, și-a dat binevoitorul său obol pentru această operă de bună propagandă minoritară. Dar, deoarece pe mialurile Dâmboviței se găesc, totuș, mai puțini unguri decât la Kecskemét, afacerea n'a mers decât o săptămână. D. Ioanovici s'a retras, prudent, pe Someș...

Acum, d. N. Iorga încearcă altceva: Teatrul popular se transformă în teatru pentru copii. Oare stomacul fraged al acestor prunci nevinovați vor digera mai ușor pe „Sarmală“, amicul poporului? Ne indoim. Un singur avantaj ar avea nenorocosul dramaturg și om politic. În fața acestui naiv auditoriu, d. N. Iorga va putea fi prezentat în sfârșit, de către discipolii săi, drept primul

ministru al României. Deși cine știe, poate că aceasta nu o mai cred nici copiii!

Cărți noi. — În biblioteca „Sămănătorul“ dela Arad a apărut zilele trecute un bogat volum de *Cântări naționale*, doine, romanțe etc.

În paginile acestei cărți întâlnim textul unor cântece bătrânești care au fost alungate pe încetul de vremile de după războiu din casele românești. Dintre filele modeste ale acestui volum se ridică păr'că un freamăt duios al trecutului românesc, apus pentru totdeauna.

Volumul care cuprinde 394 pagini, cu 318 cântece, e o carte binevenită, și n'avem cuvinte destul de calde pentru a o recomanda cititorilor noștri.

Al. T. Stamatiad: „Câțiva scriitori.“ Poetul Al. T. Stamatiad nu mai are nevoie de recomandatii; publicul cetitor din Ardeal îl cunoaște de mult.

Volumele de versuri „Din trâmbițe de aur“ și „Mărgăritare Negre“ l'au impus printre fruntașii scrisului liric de astăzi. Afară de volumele de versuri și de proză poetică, Al. T. Stamatiad a publicat o samă de minunate traduceri din literatura franceză.

Cu volumul acesta, Stamatiad adaugă alte câteva pagini impresionante la activitatea-i literară. Un articol-poemă despre poetul Octavian Goga deschide volumul. Urmează apoi evocările vii ale celor doi prieteni dispăruți: poeziile de mare talent Ștefan Petică și Iuliu C. Săvescu, stinși înainte de vreme.

Un studiu despre scriitorul belgian Maurice Maeterlink încheie acest ciclu de articole scrise cu pătrundere și iubire.